

Oldás és kötés

K ezdjük a közepén: történt volt, éppen tíz éve, hogy a Jancsó-kollégiumból Bartók művelődési központ lett. Telt el az idő, négy évvel később a tanácsi művelődési házak (a Bartók, a November 7., illetve az utóbbihoz tartozó ságváritelepi és mihályteleki) száma kilencre szaporodott Szegeden, ötöt hoztak az idecsatolt községek. A már korábban örökölt áldatlan helyzet (a kevés és korszerűtlen épület rossz területi megoszlása, a feladatokhoz képest nem elég népművelő, még kevesebb a szakképzett) megváltozott. Nem javult, ellenkezőleg. A November 7-hez csatolt, volt községi épületek meglehetősen elhanyagoltak voltak, társadalmi munkában, vagy tiszteletdíjért dolgoztak a munkatársaik.

Miért ez a visszatekintés? Adalék a mára kialakult helyzet magyarázatához. Hogy mi a „helyzet”? A város kulturális életének részesei, a művelődő szegediek nap mint nap érzékelhetik: rések vannak a művelődési igények és a lehetőségek között. Ha igények helyett szükségleteket mondanánk, a rések helyett szakadékok kellene. Mindez legszembetűnőbb a művelődési házak vonatkozásában — beszéljünk most csak ezekről. Adott tehát az „örökség”, amelyet nemigen köszönnek meg az örökhagyóknak, hiszen a gond nagy vele, meg a kiadások. Föl kellett újítani a községi művelődési házakat, szakembereket kellett felvenni — biztosítani a működés alapfeltételeit.

Itt tartunk most. Vagyis: nagyjából stabil a munkatársi gárda, megszűnt a sűrű vándorlás, a fluktuáció. A November 7. művelődési központ hálózatahoz tartozó hét ház „profil” választott, megindult a korábbinál tartalmasabb, minőségi munka. Csakhogy: jóformán mindegyik peremkerületi házban egy, azaz egy fő állású munkatárs dolgozik. Az időközben felépült új városrészek lakosságát a régi hálózathoz, változatlan létszámmal kellene ellátni. Tíz év alatt jócskán gyarapodott Szeged lakossága — a művelődési házak és a népművelők száma nem változott (közben megnyílt ugyan a petőfitelepi klubkönyvtár, Tarjánba azonban nemigen „ér be”). Az építésről közismert okok miatt le kellett mondani, a közeljövőben sem lehet erről szó (lakás kell, még mindig iskolák, óvodák, bölcsődék). Talán ezért is hajlunk arra: ha egyszer nincs új intézmény, meg kell próbálni a meglevőkben sokkal szervezettebben, célratörőbben, hatékonyabban dolgozni. Igen ám, de ez kizárólag jól képzett, nagy gyakorlatú, megfelelő létszámú népművelői gárdával képzelhető el.

Szeged művelődési házaiban (a kilenc tanácsi és a három szakszervezeti intézményben) összesen tizenötven vannak szakmai munkakörben. Köztük csak hárman, akik tíz éve, vagy annál régebben, az összes többiek az elmúlt öt évben kerültek a helyükre. Nyolcan vannak a szakképzettek, tizennyolcan a felsőfokú végzettségűek. A szakképzettség aránya csak az utóbbi öt évben javult, a felvett fiatalokkal (az átlag életkor 30 év).

Mielőtt számbavennénk, mi mindent jelentenek ezek a kellemtelenül kopogós adatok, érdemes még néhány számmal megismernednünk. Egy kis összehasonlítás: a Szegedhez hasonló megyei városokban, kiemelt felsőfokú központokban is van „helyzet”. Debrecenben huszonegyvel több a szakember, Pécssett tizenhárommal, Miskolcon ötten. (A művelődési házak gazdasági és kisegítő munkaköreiben foglalkoztatottak száma Debrecenben harminccal több mint Szegeden.)

Milyen következtetésekre kényszerít a meglehetősen lehangoló adathalmaz, amelynek idezsúfolása bocsátassék meg ezúttal, hiszen mi más lehet a kályha, ahonnan indulhatunk?

A tanács végrehajtó bizottsága tárgyalta a minap Szeged közművelődési intézményeinek személyi

ellátottságáról. A jelentésben az áll, Szeged peremkerületi művelődési otthonaiba hét szakmai munkatárs kellene, négy a belvárosiakba, minimálisan öt technikai alkalmazottra van szükség. Ha tegnap kerültek volna a helyükre, akkor is késésben lennénk. Az új városrészek pedig ellátatlanok maradnak mindaddig, amíg nem épülnek új intézmények. De megint itt van egy: csakhogy! Rendelet mondja ki, hogy létszámfejlesztés — központi erőforrásból — csak feladatbővítéssel lehetséges. A gyakorlatban ez a feladatbővítés új intézmény „belépését” jelenti. Az meg nem lesz, mint tudjuk. Az így előállt gubancot csak növeli, hogy a szakképzett népművelők egyáltalán nem tolonganak, hogy művelődési házakban kapjanak állást. Sehoh az országban, de legkevésbé nálunk, Szegeden. Mert rosszabb feltételek között több munka járul rájuk, mint más városokban.

A „rosszabb feltételek” egyebet is takar, mint amiről eddig beszélünk. Minthogy a művelődési házak nem a természetes vonzáskörzetek szerint települtek, hanem ott, ahol éppen helyiséget lehetett bérelni a közművelődés szent céljaira — a városközpontban, egymás tözsomszédságában dolgozó házak leginkább benne vannak „egymás vonzásában”. Ráadásul egyetlenegy házra sem lehet ráfogni, hogy alkalmas a valóban korszerű, az igények szerinti művelődésre. A szakköröknek, a kiscsoportoknak nincs hely, de még a múltat lankadatlanul idéző „nagyrendezvényeknek” is szűkös, hiszen átlag 200-an férnek a nagytermekben. A többihez viszonyítva a leoptimalisabb „helyiségszükséglettel” rendelkező Bartók az épületnek még a felét sem használhatja, hiszen itt székel a Vöröskereszt, a vásárgazgatóság, a városi népfőnt. Ez utóbbi működött is a klubjait — a művelődési központ hasonló csoportjaival eszményi párhuzamban.

A „feltételek” között ott vannak a bérek is. A tanácsi házak vezetőinek 5—8 ezer között mozog a fizetésük — országsszerte. A Bartók igazgatói helyére tavaly egyetlenegy szakember jelentkezett, aki alkalmasnak találtatott — volna. Ha meg tudják fizetni. Határozat kért. Egyelőre lappangó belső feszültségeket okoz, hogy a szakszervezet által fenntartott házakban átlagosan 700 forinttal nagyobbak a fizetések, mint a tanácsiakban. Eddig senki sem tudta kimutatni, hogy ez a több munkáért járna. Azt sem, hogy a fontosabbért, hiszen körülbelül sejtjük: a szakszervezeti Juhász Gyula művelődési központ körüli lakott terület nem lehet több a munkás, mint a Bartók körül. (Ki ne tudná, hogy a két ház között egyetlen úttestnyi a távolság.)

Adódik a kérdés: ha mindenki tudja, akire tartozik, hogy a rossz körülmények miatt ennyire nehéz megkapni a szakképzett, rátermett népművelőket, kapnak-e különös figyelmet és segítséget, akik már itt vannak? Hogyan becsüljük, aki hivatás- és városszeretettel vállalja a nehezét, évek alatt bizonyít? Mostanában elkezdődött valami; többen garzont kaptak, tanulhattak, megemelkedtek a bérek. Az eredmény: a népművelők még nemigen jönnek, de már nem is mennek el annyian. Erősebb a kötés!

Hogyan lehetne hát a gubancot oldani? Fontos, hogy tartós legyen ez a fokozott irányítói figyelem, hogy meg hozza a nagyobb társadalmi megbecsülést. A városi „tartálékokat” ideje lenne használni (lásd például a Bartók „félpépületét”). A városi erőfeszítéseket meg kellene toldani: a megye és a kulturális ágazat erőforrásai nélkül, közös gondolkodás és cselekvési egység nélkül aligha javulhat a helyzet; enélkül aligha lehet a megyei művelődési központot életre hívni, ami pedig sürgősen szükséges; vagy közösen (tanácsok, szakszervezet) működtetni végre egy (vagy több) valódi művelődési centrumot.

SULYOK ERZSÉBET

Géczi Ános

Füvek s csillagokkal homlok on ütött lovak

Füvek s csillagokkal homlok on ütött lovak
kitörték a szélbe, pusztába
— csattog november keményre agyott vaszna
fehér zászlóként,
de pirosat út a hideg gyökerekre,
felsértett patákra.

Kaszák s kötelek ellen
— homlok on ütött világban —
marad gyökér és pata a megmaradásra,
itt maradásra

— zuhog a hó tejfehéren
agancsos fák közt patanyomokra,
torzsok alatti páras gyökerekre.

Nyári színház Pécsett

Szeged, Gyula, Szentendre; az Agria-napok, a Győri nyár és más sorozatok immár kialakult hagyományai mellett vajon lehetséges-e újjal gazdagítani az ország nyári színpadainak eleven és karakteres tablóját?

Pécs városa az idén válaszolni szeretne a kérdésre. Azzal, hogy július 13—31. között (első alkalommal) megrendezi a Pécsi Nyári Színház eseményeit. Eck Imre Kossuth-díjas művész, az új intézmény művészeti igazgatója így körvonalazta az eseménysor koncepcióját: „A város kulturális arculatának szellemisége, mondhatjuk, európai nyitottsága, régóta érleli és kínálja azt, hogy létrehozunk egy művészeti rendezvénysorozatot, amelynek központi témája a tánc, az oratorikus balett lenne. Olyan műfajt szeretnénk meghonosítani — körussal, nagyzenekarral, énekes közlistákkal —, ami monumentálisával csak nagy térben valósulhat meg. Ugyanakkor komplexitásra törekszünk: a próza mellett a tánc, a zene, a képzőművészet is fontos hangsúlyt kap. E profil kialakítását meghatározza városunkban a Pécsi Balett...”

Folynak az előkészületek, szabad téren is megkezdődtek a próbák: összesen hat színhelyen. A fő helyszínen (Szabadtéri Táncszín) az oratorikus forma és a modern balett összekapcsolásával szeretnénk műfajilag is újat adni az alkotók. Pécs megújított szabadtéri színpadán három oratorikus balett (Monteverdi: *Tankréd és Klorinda párvádala Tóth Sándor*; Bach: *Parasztkantátája* és C. Orff: *Carmina Burana* Eck Imre koreografálásában) kerül színre. A három balett július 15., 16., 20., 22. és 24-én este látható. A főbb szerepeket a Pécsi Balett és az Operaház szólistái táncolják, a Pécsi Filharmonikus Zenekart és a Pécsi Liszt Kórust Mihály András Kossuth-díjas művész vezényli. A másik fő műsor ebben a műfajban Oscar Wilde—Eck Imre—Petrovics Emil *Salome* című fantasztikus játéka, a címszerepet Galambos Erzsébet érdemes művész játssza. Ez a bemutató kelti bizonyára a legnagyobb érdeklődést. Ugyanis a műhöz, amely a rendkívül népszerű R. Strauss-opera révén ismert, Petrovics Emil most új, merőben más, szövegtudatos karakterű zenét komponált, a háromszor húszperces balettblokk zenéjeként. A három balett alappillére a produkció egészének. A Salomé július 19-én, 23-án, 25-én, 27-én és 28-án játszózik. A harmadik bemutató a Szabadtéri Táncszínen a Központi Nemzetiségi Táncgyűjtésének, valamint a Pécsi Tanárképző Főiskola Baranya Táncgyűjtésének modern hangvételű néptánc műsora, július 29-én és 30-án.

A Salome az alapkoncepcióban is jelzett komplex színpadi törekvések jegyében születik meg. Csakúgy, mint Székely János, az Erdélyben élő magyar író *Caligula helytartója* című drámája, amelyet a Gyulai várjátékok után Pécssett is bemutatnak: július 22-én, 23-án, illetve 26-án, 27-én a festői

hangulatú barbakán egyik pontján.

A tettei palotatartományok nem kevésbé hangulatos környezetében a komplex színház újabb két produkciója készül amatőrök és hivatásosok előadásában. Pécssett ugyanis másodszor rendeznek az idei nyáron amatőr színjátszó táborát, ahol tekintélyes rendezők, dramaturgok tartanak előadásokat. Gyakorlatként pedig két előadásra is főkészülnek. A munkába pécsi és kaposvári művészek is bekapcsolódnak. Idei két bemutatójuk: Euripidész *Hekabéja* (július 14., 16., 17., 18.) és Paul Foster I. *Erzsébet* című drámája (július 21., 22., 26., 29., 30.). Művészeti vezetőjük Babarcsy László, a kaposvári Csiky Gergely Színház igazgatója.

A rendezvénysorozat különlegessége a korhú atmoszférában játszó *Reneszánsz vigasságok* sorozat. (Minaret-udvar, július 22., 23., 24., 25.) Ez a XV. századi francia „fácán-ünnepségek” ceremóniáját eleveníti fel. Jó Fülöp burgundi herceg udvarában pompázatos reneszánsz lakomával, tánccal, muzsikával búcsúztatták a pogány török ellen hadba induló lovagokat, akik egy földísztített eleven fácnára ünnepélyesen megesküdtek, hogy bátran harcolnak majd a kereszténység védelmében. Az est közönsége hatfogásos vacsorát kap, korhú környezetben és a középkorban is használatos

fűszerezésű ételekből. A fogások között az U-alakú asztal középső terében zenészek, táncosok és jókulátorok szórakoztatnak. Valamennyi résztvevő egy erdélyi fejedelem vendége — személyenként 200 kemény forintokért...

A fő műsorok része a pécsi Bóbita Bábgyűttes bemutatója szabad téren, a Csonváry-udvarban. A hazai bábjátásban most rendeznek először esti szabadtéri előadást. Műsorukban a hagyományos bábjáték éppúgy megjelenik, mint a kesztyűbábozás vagy a marionett. Három bábdarabot adnak elő: *Az Élet és Halál játéka*, a *Falusi ballada* és a *Romeo és Julia* egy műsorban látható (július 14., 22., 25. és 28-án).

Gazdag a kiegészítő műsor is. Az V. Országos Kerámia Biennálé anyaga; szabadtéri kiállítások, ezenkívül cserépvásár, nyári egyetem, zenélő udvarok, dzsesszkoncertek, orgonakoncertek, utcaszínház stb. színesítik a programot.

Végül egy sajátosságról: a nyári színházi előadásoknak Pécssett nincsenek hagyományai. Előzményei vannak csupán, de ezekre csak a legidősebbek emlékeznek. A harmincas években több alkalommal — szegedi mintára — előadták Újházy György dramatizált *Missa Solemnis*-ét a pécsi székesegyház előtt (a Nemzeti Színház vezető művészeivel, 8—900 személyes körussal, statisztériával, óriási méretekkkel). A világháborúval itt is megszakadt a sor, s most, amikor a Tisza parton a felújított szabadtéri játékok 20. jubileumát ünneplik, itt csupán elsőket lépnek egy régóta várt, de szellemében és formájában új hagyomány teremtésében.

WALLINGER ENDRE

A barbakán környezetében kap teret a Caligula helytartója című drámának pécsi előadása

Dr. Lajos László felvétele